

Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove vo vede a v praxi na Slovensku

Dagmar Nemček¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta

Abstrakt:

Cieľom predloženého príspevku je zhodnotenie trojročného plnenia cieľov grantovej úlohy KEGA 051UK-4/2022. Realizáciou projektu a plnením jeho cieľov počas obdobia troch rokov, boli vytvorené nové modely a prístupy k vzdelávaniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s cieľom zvýšenia počtu cvičiacich žiakov so zdravotným postihnutím a iným zdravotným znevýhodnením v inkluzívnom vyučovaní telesnej a športovej výchovy v základných a stredných školách. Tieto boli zhrnuté v hlavnom publikačnom výstupe, v didaktickej príručke na telesnú a športovú výchovu pre základné a stredné školy s názvom „Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove: Príklady dobrej praxe“. Celkovo sa nám podarilo spublikovať 50 výstupov odborného i vedeckého charakteru, čo sa premietlo do excelentného výsledku zo záverečnej obhajoby projektu.

Kľúčové slová: Inkluzívna telesná a športová výchova, záverečná správa z projektu, KEGA 051UK-4/2022, žiaci so zdravotným znevýhodnením.

Inkluzívne vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením na hodinách telesnej a športovej výchovy je na Slovensku pomerne málo prakticky, odborne i vedecky podchytené. Mnohí učitelia telesnej a športovej výchovy (TŠV) stále nie sú dostatočne pripravení na to, aby dokázali adekvátne začleniť žiakov so zdravotným znevýhodnením do svojho vyučovacieho procesu tak, aby sa predišlo oslobodzovaniu týchto žiakov z výchovno-vzdelávacieho procesu kvôli ich zdravotnému znevýhodneniu. Žiadosť o projekt v oblasti inklúzie žiakov so zdravotným znevýhodnením do vyučovania telesnej a športovej výchovy sa nám preto stal výzvou, aby sme podali pomocnú ruku odborníkom, pedagógom, ktorí pôsobia v školách bežného vzdelávacieho prúdu a majú vo svojom telovýchovnom procese začlenených žiakov so zdravotným znevýhodnením. Preto počas trojročného obdobia v rokoch 2022 až 2024 pracoval tím riešiteľov projektu KEGA 051UK-4/2022 na plnení cieľov projektu s názvom Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove, aby bola táto oblasť adekvátne vedecky prebádaná, kedy výsledkom projektu bolo publikovanie odbornej literatúry určenej pre telovýchovných pedagógov v inkluzívnom vzdelávaní na Slovensku.

Cieľ

Príspevok sa zaoberá zhodnotením trojročného plnenia cieľov grantovej úlohy KEGA 051UK-4/2022. Hlavným cieľom grantovej úlohy bola tvorba nových modelov a prístupov k vzdelávaniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s cieľom zvýšenia počtu cvičiacich žiakov so zdravotným postihnutím a iným zdravotným znevýhodnením v inkluzívnom vzdelávaní telesnej a športovej výchovy v základných a stredných školách.

Metodika

Spracovanie výsledkov riešenia projektu sa realizovalo prostredníctvom odborne a vedecky orientovaných výstupov. Odborne orientované výstupy sme realizovali prostredníctvom odborných seminárov, webinára, edukačných videozáznamov, odborných článkov a didaktickej príručky pre učiteľov telesnej a športovej výchovy v základných a stredných školách. Vedecké výstupy sme publikovali v domácich a zahraničných indexovaných i neindexovaných vedeckých periodikách a zborníkoch. Publikovali sme aj správy z odborných a vedeckých podujatí. Celkovo sme publikovali 50 výstupov v rámci projektu KEGA 051UK-4/2022.

Výsledky a diskusia

Realizáciou projektu a plnením jeho cieľov počas obdobia troch rokov, sme vytvorili nové modely a prístupy k vzdelávaniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) s cieľom zvýšenia počtu cvičiacich žiakov so zdravotným postihnutím a iným zdravotným znevýhodnením v inkluzívnom vyučovaní TŠV v základných a stredných školách. Tieto boli zhrnuté v hlavnom publikačnom výstupe, v didaktickej príručke na telesnú a športovú výchovu pre základné a stredné školy s názvom „Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove: Príklady dobrej praxe“ (Nemček, 2024a). Prostredníctvom ďalších odborných článkov v časopiseckých periodikách a prostredníctvom edukačných videí zverejnených na internete sme vypracovali príklady inkluzívnych pohybových aktivít a činností pre učiteľov TŠV, aby sme im ukázali jednoduchý spôsob začlenenia žiakov s rôznym druhom zdravotného postihnutia a znevýhodnenia do ich hodín TŠV (Nemček & Luptáková, 2022; Nemček, 2023a; Luptáková & Nemček, 2024; Telocvikari.sk, 2022a, Telocvikari.sk, 2022b). Spracovali sme súbor motivačných cvičení, tzv. inkluzívnu cvičebnú abecedu, s cieľom zníženia a regulovania problémového správania u žiakov so zdravotným znevýhodnením (Ladecká, Nemček, 2023). Zdôraznili sme význam realizácie predmetu Zdravotná telesná výchova v bežných školách pre intaktných žiakov v rámci prevencie porúch zdravia, ako aj

v špeciálnych školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením (Švecová, & Nemček, 2024a). V uvedených výstupoch sme učiteľom základných a stredných škôl (začínajúcim aj z praxe) sprostredkovali konkrétne možnosti pre úspešné inkluzívne vzdelávanie v TŠV žiakov so ŠVVP, predovšetkým skupín žiakov s rôznym druhom a stupňom zdravotného postihnutia a iného zdravotného znevýhodnenia prostredníctvom intervenčných modelových vyučovacích hodín pre konkrétne zdravotné znevýhodnenie žiaka ako možnosť modifikácie tematických celkov vybraných modulov v TŠV v základných školách a vybraných pohybových obsahov modulov v stredných školách. Uvedenými odbornými výstupmi sme zároveň poukázali na inovatívne didaktické pomôcky využívané v inkluzívnom vzdelávaní TŠV pri začlenení žiakov s rôznym druhom a stupňom zdravotného postihnutia a iného zdravotného znevýhodnenia. Zvýraznili sme v nich obsah, formy, metódy a inovačné prístupy vo výchove a vzdelávaní žiakov so ŠVVP a tým posilnili prípravu a celoživotné vzdelávanie telovýchovných pedagógov v oblasti inkluzívneho vzdelávania TŠV žiakov so zdravotným znevýhodnením. Trojročná práca riešiteľov projektu vyvrcholila odborným seminárom pre začínajúcich učiteľov a učiteľov pôsobiacich v praxi v rámci Špeciálnopedagogického dňa s názvom „Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove“, na ktorom sa predstavili významní odborníci v danej oblasti s pozvanými prednáškami súvzťažnými k danej problematike (Nemček, 2024b).

Analyzovali sme súčasné vedecké poznatky o inkluzívnom vzdelávaní v TŠV na Slovensku na rôznych typoch (štátne, cirkevné a súkromné) a stupňoch škôl. Z pohľadu typu školy sme vo vedeckej štúdii deklarovali, že žiaci štátnej školy oproti žiakom cirkevnej školy sú významne viac presvedčení, že inklúzia žiaka s mentálnym, zmyslovým a iným zdravotným postihnutím môže narušiť plynulosť vyučovania TŠV, a v signifikantne vyššej miere sa prikláňajú k názoru, že zaradenie žiaka s mentálnym postihnutím do inkluzívnej TŠV bude znamenať pre učiteľa viac práce. Na druhej strane ale práve žiaci štátnej školy oproti žiakom cirkevnej školy v signifikantne vyššej miere súhlasia s tým, že žiaci so zmyslovým postihnutím sa budú učiť pohybovým zručnosťami omnoho rýchlejšie, ak budú zaradení do inkluzívnej TŠV s ich zdravými rovesníkmi. Výskumami sme ďalej deklarovali, že neexistujú signifikantné rozdiely v názoroch na inkluzívnu TŠV medzi žiakmi štátnej a cirkevnej školy v oblastiach: dosahovanie spoločných cieľov na hodinách TŠV; empatia a spoločné zapájanie sa do aktivít na hodinách TŠV; posilňovanie sebadôvery na spoločných hodinách TŠV; začlenenie sa do spoločnosti prostredníctvom inkluzívnych hodín TŠV (Skovajsová, Nemček & Bumbera, 2022). Iný výskum realizovaný na cirkevnej škole preukázal, že žiaci s poruchami autistického spektra (ďalej PAS) sú v inkluzívnych hodinách TŠV vnímaní intaktnými žiakmi výrazne pozitívnejšie ako ich rovesníci s ADHD. Tento výsledok sa potvrdil v oblasti sociálnych vzťahov v

dievčenskej skupine a v oblasti modifikácií pravidiel u oboch pohlaví intaktných žiakov cirkevnej školy (Švecová, & Nemček, 2024b).

Z pohľadu stupňa škôl sme zistili, že žiaci nižších ročníkov základných škôl vnímajú účasť slabozrakého žiaka v inkluzívnej TŠV významne pozitívnejšie ako žiaci vyšších ročníkov (Nemček, 2022a). Konkrétne sme zistili, že intaktní žiaci 6., 7. a 8. ročníkov základných škôl prejavujú signifikantne pozitívnejšie postoje k začleneniu žiaka so zrakovým postihnutím do vyučovania TŠV oproti žiakom 9. ročníkov, ktorí disponujú viac negatívnymi postojmi k inklúzii (Švecová, Nemček, & Wittmannová, 2025). Podobný výsledok sa preukázal vo výskume autoriek Kyselová, & Nemček (2024a), ktoré v prípade inklúzie žiaka so sluchovým postihnutím do vyučovania TŠV zistili, že žiaci základnej školy zastávajú významne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii nepočujúcich žiakov do vyučovania TŠV ako žiaci gymnázia. Rozdielne výsledky sme ale preukázali v prípade inklúzie žiakov s mentálnym postihnutím, kedy síce chlapci základných škôl v porovnaní s chlapcami stredných škôl vyjadrili pozitívnejšie postoje k inklúzii žiakov s mentálnym postihnutím do hodín TŠV, opačný výsledok bol ale deklarovaný v skupinách dievčat, kedy práve dievčatá stredných škôl v porovnaní s dievčatami základných škôl vyjadrili pozitívnejšie postoje k inklúzii žiakov s mentálnym postihnutím do hodín TŠV (Nemček, & Ladecká, 2023).

Kontinuálnym plnením cieľov grantovej úlohy sme zisťovali názory a postoje intaktných žiakov na inkluzívne vzdelávanie v TŠV z pohľadu začlenia žiakov s konkrétnym zdravotným postihnutím a znevýhodnením. Zistili sme, že v prípade inklúzie žiakov so zrakovým postihnutím (ZP) zastávajú intaktní spolužiaci najpozitívnejší názor v tom, že keby bol žiak so ZP s nimi na hodine TŠV, bavili by sa s ním a boli by jeho kamaráti, no na strane druhej sú si vedomí, že žiak so ZP by v inkluzívnej TŠV spomaľoval hru aj pre ostatných spolužiakov a tiež, že by ho nechceli mať v družstve. Pri porovnaní postojov žiakov na základe ich životnej skúsenosti s osobou so ZP sme ďalej zistili, že žiaci bez predchádzajúcej životnej skúsenosti so zrakovo postihnutou osobou v porovnaní so žiakmi so skúsenosťami s takouto osobou vykazujú výrazne pozitívnejší postoj k žiakovi so ZP na hodinách TŠV v oblasti spolupráce, ochoty pomôcť, socializácie a úpravy pravidiel športových hier (Olekšák, Nemček, & Ruman, 2022a). Komparáciou postojov k inklúzii žiakov so ZP medzi žiakmi, ktorí majú, a tými, ktorí nemajú skúsenosť so žiakom so ZP v školskom prostredí sme ale nezistili signifikantne odlišné postoje na inklúziu nevidiaceho žiaka do vyučovania TŠV (Olekšák, Nemček, & Ruman, 2022b). Porovnaním rodových rozdielov medzi chlapcami a dievčatami sme odhalili, že dievčatá oproti chlapcom deklarujú signifikantne pozitívnejšie všeobecné postoje k inklúzii i postoje k modifikácii pravidiel jednotlivých športov v súvislosti so začlenením nevidiaceho žiaka do

vyučovania TŠV. Chlapci aj dievčatá významne pozitívnejšie vnímajú inklúziu nevidiaceho žiaka/žiačky na vyučovaní TŠV v oblasti sociálnych interakcií ako v oblasti modifikácií pravidiel adaptovaných pre potreby žiaka so ZP (Nemček, 2022b; Nemček, Jamriško, & Kyselová, 2023). Ďalšou analýzou sme v tejto oblasti zistili, že intaktní žiaci navštevujúci základnú školu v malom meste vnímajú významne pozitívnejšie inklúziu žiaka so ZP do hodín TŠV oproti žiakom navštevujúcim základnú školu v hlavnom meste (Nemček, & Ruman, 2022), a žiaci bežných tried vnímajú žiaka so ZP na inkluzívnych hodinách TŠV signifikantne pozitívnejšie ako žiaci športových tried. Toto zistenie sme potvrdili v oblasti sociálnych interakcií intaktných žiakov smerom k žiakovi so ZP, v oblasti modifikácií pravidiel športových hier prispôbených pre žiaka so ZP, ako aj v celkovom pohľade na inkluzívne vzdelávanie v TŠV (Nemček, & Kyselová, 2024).

Analýzou výskumných údajov o postojoch a názoroch intaktných žiakov na inklúziu žiakov s telesným postihnutím (TP) do TŠV, sme zistili, že žiaci bežnej školy vnímajú začlenenie žiaka na vozíku do vyučovania TŠV pozitívne, no uvedomujú si, že toto začlenenie môže negatívne ovplyvniť plynulý priebeh vyučovania TŠV. Pri porovnaní rodových rozdielov dievčatá vykazujú výrazne pozitívnejšie postoje, pokiaľ ide o význam inkluzívnej TŠV pre ich úspešné začlenenie sa do spoločnosti; žiaci so skúsenosťami s osobou s TP deklarujú výrazne pozitívnejší postoj oproti žiakom bez skúseností v úspešnosti osvojovania si motorických zručností v inkluzívnom telovýchovnom procese, v oblasti akceptácie žiakov na vozíku, a v dosahovaní spoločných cieľov (Skovajsová et al., 2022). Ďalším výskumom sme zistili, že žiaci športových tried oproti žiakom nešportových tried deklarujú významne pozitívnejšie postoje k inklúzii žiaka na vozíku do vyučovania TŠV (Mészárosová, & Nemček, 2022).

Výsledky výskumných štúdií o postojoch a názoroch žiakov na inklúziu žiakov s mentálnym postihnutím (MP) do vyučovania TŠV, ktoré sme počas troch rokov riešenia projektu realizovali sme zistili, že intaktní žiaci vnímajú inklúziu žiakov s MP do vyučovania TŠV skôr pozitívne. Najpozitívnejší postoj k inkluzívnej TŠV prejavujú v spolupráci, ústretovosti a v povzbudzovaní k dosahovaniu športových úspechov, a negatívnejšie vnímajú spomalenie športovej hry a zákaz pravidla blokovania prihrávok u žiakov s MP (Nemček, 2024c). Inými výskumami sme deklarovali, že dievčatá strednej školy vnímajú signifikantne pozitívnejšie inklúziu žiačky s MP do TŠV ako chlapci strednej školy (Olexová, & Luptáková, 2022); a že neexistujú rozdiely v postojoch na inklúziu žiaka s MP do vyučovania TŠV medzi intaktnými žiakmi vidieckej a mestskej školy (Mészárosová, Nemček, & Kúbelková, 2022). Samotní žiaci s MP vzdelávajúci sa v primárnom stupni vzdelávania deklarujú vcelku pozitívne postoje k vyučovaciemu predmetu TŠV. Žiaci sa v odpovediach zhodli na obľube tohto

predmetu, v kolektíve sa počas hodín navzájom podporujú a majú medzi sebou priateľské vzťahy. Naopak rozporuplné výsledky možno badať v ich sebahodnotení a v osvojovaní si pohybových zručností na hodinách TŠV (Švecová, & Nemček, 2024c).

Štúdie zamerané na analýzu postojov a názorov žiakov na inklúziu spolužiakov so sluchovým postihnutím (SP) priniesli nasledovné zistenia. Pri začlenení žiaka so SP do inkluzívnych hodín TŠV intaktní žiaci základných aj stredných škôl nesúhlasia s modifikáciou športových a pohybových hier pre týchto žiakov (Nemček, Jamriško, & Kyselová, 2023) a prekvapujúcim bolo zistenie, že viac by na hodinách TŠV prijali žiaka so ZP ako žiaka so SP (Švecová, & Nemček, 2024d). Iným výskumom poukazujeme na to, že žiaci základnej školy zastávajú významne pozitívnejšie postoje smerom k inklúzii nepočujúcich žiakov do vyučovania TŠV ako žiaci gymnázia, a to predovšetkým v oblasti modifikácií pravidiel športových hier pre nepočujúcich spolužiakov (Kyselová, & Nemček, 2024a). Ďalší výskum preukázal, že žiaci bežných tried vnímajú žiaka so SP na inkluzívnych hodinách TŠV signifikantne pozitívnejšie ako žiaci športových tried, čo sme potvrdili v oblasti sociálnych interakcií intaktných žiakov smerom k žiakovi so SP, v oblasti modifikácií pravidiel športových hier prispôbených pre žiaka so SP, ako aj v celkovom pohľade na inkluzívne vzdelávanie v TŠV (Kyselová, & Nemček, 2024b). Autori skúmajúci ukazovatele vonkajšieho zaťaženia poukazujú na úskalia mladých nepočujúcich športovcov súťažiacich na vrcholovej úrovni. Výskumom deklarujú, že tenisová hra je výrazne ovplyvnená stratou sluchu, čo spôsobuje, že reakcie hráčov v zápasoch sú spomalené nakoľko nedokážu podľa zvuku odhadnúť rýchlosť a intenzitu jednotlivých úderov, vo všetkom sa musia spoľahnúť hlavne na svoj zrak, kedy očami sledujú nielen samotnú hru, ale aj rozhodcov, hlavného alebo čiarových, čo výrazne negatívne ovplyvňuje sústredenie sa na samotnú hru, ale aj dĺžku jednotlivých ukazovateľov vonkajšieho zaťaženia (Nemček, & Jánošíková, 2023).

V skupinách žiakov s iným zdravotným znevýhodnením (chorí a zdravotne oslabení žiaci) vzdelávajúcich sa v inklúzii sme výskumom zistili, že symptóm „nezvyčajná únava“ bol spomedzi ostatných symptómov telesného zdravia pre všetky skupiny študentov so zdravotným znevýhodnením najznepokojujúcejší. Aktívnych dospelých chlapcov výrazne trápila neschopnosť zaspáť a aktívne dospelé dievčatá bolesti brucha. Výskum sme tiež preukázal, že nešportujúci študenti so zdravotnými poruchami majú horšie fyzické zdravie ako športujúci. Nešportujúci dospelí chlapci vykazujú viac zdravotných problémov v príznakoch „búšenie srdca/bolesť srdca“, „choroba/neschopnosť pracovať“ a „veľká bolesť hlavy“ a nešportujúce dospelé dievčatá najviac trápí bolesť hlavy (Nemček, 2023c). Úlohou inkluzívne zmýšľajúceho pedagóga je žiakov zdravých aj žiakov so zdravotným

znevýhodnením na hodinách TŠV vhodne motivovať, prostredníctvom vnútornej motivácie, ktorá je silnejšia ako vonkajšia, odovzdávaním vedomostí v oblasti zdravého životného štýlu, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je aj celoživotná pohybová aktivita (Luptáková, & Brandysová, 2023; Luptáková, & Dudová, 2024). Pre úspešnú inklúziu žiakov so ŠVVP do výchovno-vzdelávacieho procesu, ktorého súčasťou je aj inkluzívne vzdelávanie v TŠV, je nutná okrem iného aj vhodná komunikácia medzi žiakmi a učiteľmi, žiakmi navzájom, a ak je to potrebné, tak aj medzi učiteľmi a rodičmi. Na to upozornili autorky kolektívu Podhorská a kol. (2024) vo svojej prehľadovej štúdii.

Projektom sme analyzovali súčasné možnosti a poukázali sme na skúsenosti učiteľov TŠV a z toho vyplývajúce problémy vzdelávania žiakov so ŠVVP v inkluzívnej TŠV, so zameraním sa na skupiny žiakov s rôznym zdravotným znevýhodnením na Slovensku. Výsledky výskumov sme zhrnuli v niekoľkých publikáciách. Najprv sme skúmali, či online vyučovanie ovplyvní úroveň sebadôvery u budúcich učiteľov viesť inkluzívny telovýchovný proces so žiakmi so zrakovým a telesným postihnutím. Zistili sme, že aj napriek online vyučovaniu sa miera sebadôvery viesť inkluzívny telovýchovný proces u budúcich telocvikárov neznížila, naopak, významne sa zvýšila v každom skúmanom tematickom celku, akými boli hodiny zamerané na testovanie pohybových schopností, osvojovanie si herných zručností aj hodiny zamerané na športové hry (Nemček, 2023d). V ďalších výskumoch sme zistili, že v miere sebadôvery viesť inkluzívny telovýchovný proces pri začlenení žiakov s PAS neexistujú rozdiely medzi učiteľmi, ktorí majú skúsenosť s inklúziou žiakov s PAS na svojich hodinách TŠV a učiteľmi, ktorí vo svojej praxi ešte nemali začleneného žiaka s PAS (Bundová, & Nemček, 2024a). Učitelia TŠV bez ohľadu na skúsenosť so začlenením žiakov s PAS do ich vyučovania deklarujú najvyššiu mieru sebadôvery vtedy, ak spolupracujú s členmi školských podporných tímov a najnižšiu mieru sebadôvery vo vlastné pedagogické schopnosti pociťujú v modifikácii aktivít pre žiaka s PAS, v zvládaní jeho správania a v úprave cvičebného náradia, náčinia a pomôcok (Nemček, & Bundová, 2024). Učitelia vyučujúci inkluzívnu TŠV, v ktorej majú začlenených žiakov s PAS majú najväčšiu skúsenosť s tým, že úroveň pohybových zručností týchto žiakov je veľmi odlišná od úrovne intaktných spolužiakov, títo žiaci na ich hodinách majú problémy venovať sa zadanej úlohe, aj napriek inkluzívnemu vyučovaniu majú vysoký počet žiakov v skupine, a že títo žiaci majú značné problémy so správaním, čo im sťažuje manažovanie inkluzívneho telovýchovného procesu. Na strane druhej vyvracajú tvrdenie, že nemajú o žiakovi s PAS informácie. Potešujúcim bolo zistenie, že väčšina učiteľov v inkluzívnej TŠV nepociťuje pri vedení telovýchovného procesu stres ani nervozitu z toho, že na vyučovaní majú začleneného žiaka so zdravotným postihnutím (Bundová, & Nemček, 2024b). Učitelia TŠV sú presvedčení,

že začlenenie žiakov s PAS do hodín TŠV naučí ostatných žiakov väčšej tolerancii, pomoci druhým, lepšej spolupráci a rozšíri ich vedomosti o ľuďoch s PAS. Pre skúsených učiteľov inklúzia nezníži kvalitu hodín TŠV, ani výrazne nesťažuje ich plánovanie a prípravu na vyučovanie v porovnaní s učiteľmi, ktorí nemajú skúsenosti s inkluzívnym vzdelávaním TŠV (Nemček, 2024d). Iným výskumom očami učiteľov TŠV sme preukázali, že žiaci s PAS ani žiaci s ADHD nebudú na inkluzívnych hodinách TŠV diskriminovaní, a rovnako tak na týchto inkluzívnych hodinách nebudú zažívať diskrimináciu ani ich intaktní spolužiaci (Nemček, 2024e). V neposlednom rade nemôžeme obísť aj súčasné problémy rodičov detí s viacnásobným zdravotným postihnutím, ktorí utekali pred vojnou z rodnej Ukrajiny. Tu musíme vyzdvihnúť prácu národnej športovej organizácie, ktorá podala pomocnú ruku týmto rodinám vo forme dennodennej účasti na inkluzívnych športových aktivitách a iných vzdelávacích aktivitách, ktoré autorka Švecová zhrnula vo svojich dvoch publikáciách (Švecová 2023a, 2023b).

Záver

Záverom konštatujeme, že riešením projektu počas trojročného obdobia (2022-2024) sme vytýčené ciele splnili v plnom rozsahu s excelentným výsledkom zo záverečnej obhajoby projektu. Hlavným výstupom z projektu bola rozsiahla didaktická príručka pre učiteľov TŠV v základných a stredných školách. Publikovali sme 24 vedeckých príspevkov kategórie V3, sedem príspevkov kategórie V2, tri odborné príspevky v časopisoch kategórie O3 a štyri abstrakty v zborníkoch kategórie O2 s celkovým počtom ohlasov 18 na tieto publikácie. Zorganizovali sme tri odborné semináre a dve edukačné videá pre začínajúcich učiteľov aj učiteľov z praxe. Informácie o inkluzívnom vzdelávaní v TŠV na Slovensku sme úspešne šírili na národnej i medzinárodnej úrovni na odbornom webinári v Indii (Nemček, 2022c), svetovom sympóziu inkluzívnym pohybových aktivít na Novom Zélande (Ladecká, 2023), na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (Nemček, 2023b), Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku (Bendíková, & Rozim, 2023), a na európskom kongrese inkluzívnych pohybových aktivít v Španielsku (Švecová, 2024).

Výskum je podporený projektom INTERREG SK-CZ 403401DWB8 (Inkluzívna telesná a športová výchova ako predpoklad zdravej spoločnosti).

Literatúra

1. Bendíková, E., & Rozim, R. (2023). Inklúzia v telesnej a športovej výchove. *Telesná výchova & šport*, 33(2), 109-110.

2. Bundová, L. & Nemček, D. (2024a). Physical education teachers' self-efficacy towards inclusion of students with autism spectrum disorders. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 17(10), 100. <https://doi.org/10.5507/euj.2024.007>
3. Bundová, L. & Nemček, D. (2024b). Skúsenosti učiteľov so začlenením žiakov s poruchami autistického spektra do inkluzívnej telesnej a športovej výchovy. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae*, 23(1), 86-99. <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.1.86-99>
4. Kyselová, B., Nemček, D. (2024a). Inklúzia nepočujúceho žiaka do vyučovania telesnej a športovej výchovy z pohľadu žiakov základnej školy a gymnázia. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae*, 23(5), 7-19, <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.5.7-19>
5. Kyselová, B. & Nemček, D. (2024b). Postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiakov so sluchovým postihnutím do telesnej a športovej výchovy. *Telesná výchova & šport*, 34(1), 93-106.
6. Ladecká, P. & Nemček, D. (2023). Using physical activity to decrease the challenging behaviour of students with disabilities. In: *ISAPA 2023: International Symposium of Adapted Physical Activity* (pp. 70). Dunedin.
7. Ladecká, P. (2023). Prezentácia výsledkov projektovej činnosti na svetovom sympóziu na Novom Zélande. *Telesná výchova & šport*, 33(1), 87-88.
8. Luptáková, M. & Brandysová, A. (2023). Motivácia žiakov k pohybovej aktivite na vybraných stredných školách v okrese Námestovo. *Telesná výchova & šport*, 33(2), 69-79.
9. Luptáková, M. & Dudová, L. (2024). Kvalita života žiactva na základnej škole s inkluzívnou edukáciou. *Telesná výchova & šport*, 34(1), 107-120.
10. Luptáková, M., & Nemček, D. (2024). Psychomotorické hry pre inklúziu žiakov so sluchovým postihnutím do hodín telesnej a športovej výchovy. *Telesná výchova & šport*, 34(2), 86-95.
11. Mészárosová, N., & Nemček, D. (2022). Názory žiakov športových a nešportových tried na inklúziu žiaka s telesným postihnutím v telesnej a športovej výchove. *Telesná výchova & šport*, 32(2), 27-37.
12. Mészárosová, N., Nemček, D., & Kubelková, V. (2022). Žiak s mentálnym postihnutím v inkluzívnej telesnej a športovej výchove z pohľadu žiakov vidieckej a mestskej školy. In T. Harčaríková, D. Smetanová, & J. Lopúchová (Eds.), *Paedagogica Specialis 36: Zborník vedeckých príspevkov* (s. 131-148). Univerzita Komenského v Bratislave.

13. Nemček, D. (2022a). Children's attitudes towards inclusion of visually impaired pupil in physical education lessons from the point of grade-level. In: *ESA research network 28 - Society and sport. Book of abstracts*. Debrecen: Center for higher education research and development, s. 38-38. ISBN 978-615-6012-19-7.
14. Nemček, D. (2022b). Children's attitudes towards inclusion of visually impaired students in physical education classes: gender differences. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(3), 423-429. <https://orcid.org/0000-0001-5229-9153>
15. Nemček, D. (2022c). Inclusion: Slovakia on the way to inclusion in physical and sports education. International webinar on ISCPES on the theme „Quality Physical Education and Dimensions – Practice and Innovation“. Organiser: Sports Authority of India, Lakshmibai National College of Physical Education & National Sport University India, 18th November 2022.
16. Nemček, D. (2023a). Psychomotorické hry na zoznamovanie v inkluzívnej hodine telesnej a športovej výchovy. *Telesná výchova & šport*, 33(2), 94-101.
17. Nemček, D. (2023b). Inklúzia športom na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. *Telesná výchova & šport*, 33(1), s. 84-86.
18. Nemček, D. (2023c). Self-reported symptoms of physical health in physically active and inactive adolescents with health impairments. In: *Health-oriented fitness, postural health and prevention in pupils: Collection of scientific articles*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, s. 13-23. ISBN 978-80-7561-453-7.
19. Nemček, D. (2023d). The effect of online teaching of inclusive physical and sport education on the university students' self-efficacy. *Telesná výchova & šport*, 33(1), s. 6-17.
20. Nemček, D. (2024a). *Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove. Príklady dobrej praxe*. Bratislava: Pedagogická fakulta UK v Bratislave v spolupráci so Slovenskou vedeckou spoločnosťou pre telesnú výchovu a šport.
21. Nemček, D. (2024b). Špeciálno-pedagogický deň: sekcia Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove. *Telesná výchova a šport*, 34(2), 109-111.
22. Nemček, D. (2024c). How would able-bodied children perceive a student with an intellectual disability in inclusive physical education? *Special Education and Rehabilitation*, 23(1), 1-20. <https://doi.org/10.5937/specedreh23-45047>
23. Nemček, D. (2024d). Attitudes of experienced and non-experienced teachers towards inclusion of students with autism spectrum disorders in physical education lessons.

European Journal of Adapted Physical Activity, 17(10), 61.
<https://doi.org/10.5507/euj.2024.007>

24. Nemček, D. (2024e). Will students with and without disorders experience discrimination in inclusive physical and sports education lessons? teachers' perspective. *Telesná výchova & šport*, 34(1), 32-42.
25. Nemček, D., & Bundová, L. (2024). Sebadôvera učiteľov pri začlenení žiakov s poruchami autistického spektra do vyučovania telesnej a športovej výchovy: Diferencie z pohľadu skúseností. In: *Koherencia a kohézia špeciálnej pedagogiky v procese dynamických zmien*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 9-23. ISBN 978-80-223-5967-2.
26. Nemček, D., Jamriško, T., Kyselová, B. (2023). Do students with special educational needs need to modify the rules of games in inclusive physical and sports education? The opinions of able-bodied children. *Telesná výchova & šport*, 33(2), 43-51.
27. Nemček, D., & Kyselová, B. (2024). Postoje žiakov športových a nešportových tried k inklúzii žiaka so zrakovým postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. *Disputationes Scientifcae*, 24(3), 63-78. <https://doi.org/10.54937/dspt.2024.24.3.63-78>
28. Nemček, D., & Ladecká, P. (2023). Pupils with intellectual disability in inclusive physical education from the perspective of primary and high school students. In: *ISAPA 2023: International Symposium of Adapted Physical Activity* (pp. 81). Dunedin.
29. Nemček, D., & Luptáková, M. (2022). Inkluzívne pohybové hry prvkami psychomotoriky. *Telesná výchova & šport*, 32(2), 73-82.
30. Nemček, D. & Ruman, D. (2022). Názory na inklúziu slabozrakého žiaka v telesnej a športovej výchove z pohľadu žiakov veľkého a malého mesta. *Aktuálne problémy telesnej výchovy a športu XI. Zborník odborných a vedeckých prác*. Ružomberok: VERBUM, s. 76-83. ISBN 978-80-561-0997-7.
31. Nemček, J. & Jánošíková, J. (2023). Analýza vybraných ukazovateľov vonkajšieho zaťaženia nepočujúcich vrcholových tenistov. *Telesná výchova & šport*, 33(1), 45-57.
32. Olekšák, O., Nemček, D., & Ruman, D. (2022a). Children's attitudes towards inclusion of visually impaired pupil in physical education lessons from the point of pupils' experience. *Sport and Society*, 22(1), 1-7. <https://doi.org/10.36836/2022/1/03>
33. Olekšák, O., Nemček, D., & Ruman, D. (2022b). Inklúzia slabozrakého žiaka v telesnej a športovej výchove z pohľadu žiakov so skúsenosťou a bez skúsenosti v škole. In: *Šport a rekreácia 2022: zborník vedeckých prác*. Nitra: UKF v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra telesnej výchovy a športu, s. 68-75. ISBN 978-80-558-1905-1

34. Olexová, J., & Luptáková, M. 2022. Ako by vnímali žiaci strednej školy spolužiaka a spolužiačku s intelektovým postihnutím na hodinách telesnej a športovej výchovy? *Telesná výchova & šport*, 32(2), 48-63.
35. Podhorská, M., Švecová, D., Zeman, J., Némethová, K. (2024). Kľúčové prvky komunikácie učiteľov základných škôl a rodičov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v trnavskom kraji. In: *Paedagogica specialis 37*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 150-171. ISBN 978-80-223-5886-6.
36. Skovajsová, P., Nemček, D. & Bumbera, P. (2022). Názory žiakov štátnej a cirkevnej školy na inkluzívne vyučovanie telesnej a športovej výchovy. *Telesná výchova & šport*, 32(1), 46-57.
37. Skovajsová, P., Nemček, D., Jamriško, T. & Jamriško, A. (2022). Postoje žiakov cirkevnej školy k inklúzii žiaka s telesným postihnutím do vyučovania telesnej a športovej výchovy. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae*, 21(4), 23-38. <https://doi.org/10.54937/ssf.2022.21.5.23-38>
38. Švecová, D. (2023a). Pomoc a podpora národnej športovej organizácie ukrajinským rodinám vojnových utečencov s deťmi so zdravotným postihnutím. *Telesná výchova & šport*, 33(2), 80-93.
39. Švecová, D. (2023b). Špeciálne olympiády Slovensko pomoc ukrajinským rodinám s deťmi s mentálnym postihnutím a s poruchami autistického spektra. In P. Koppinec et al. (Eds.), *Premostenie akademickej a humanitárnej práce na podporu dieťaťa a zraniteľného obyvateľstva: kniha abstraktov* (s. 85-86). Havava.
40. Švecová, D. (2024). Inkluzívne vzdelávanie v telesnej a športovej výchove v podmienkach slovenských škôl na európskom kongrese v Seville. *Telesná výchova & šport*, 34(1), 129-131.
41. Švecová, D. & Nemček, D. (2024a). Zdravotná telesná výchova v štátnom vzdelávacom programe Slovenskej republiky. *Sborník abstraktů z konference Zdravotní tělesná výchova*. Praha: FTVS UK, s. 26-27. ISBN 978-80-87647-67-7.
42. Švecová, D., & Nemček, D. (2024b). Children with disorders (ASD/ADHD) in inclusive physical education from the perspective of church school students. *Gymnasium: Scientific Journal of Education, Sports, and Health*, 25(1), 110-123. <https://doi.org/10.29081/gsjesh.2024.25.1.08>
43. Švecová, D. & Nemček, D. (2024c). Postoje k telesnej a športovej výchove žiakov s mentálnym postihnutím v primárnom stupni vzdelávania. *Telesná výchova & šport*, 34(2), 65-75.

44. Švecová, D. & Nemček, D. (2024d). Students with sensory disabilities in inclusive physical and sports education from the perspective of students without disabilities. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 17(10), 148. <https://doi.org/10.5507/euj.2024.007>
45. Švecová, D., Nemček, D., & Wittmannová, J. (2025). Grade level differences in students' attitudes towards inclusion a peer with visual impairment in physical and sports education lessons. *Hungarian Educational Research Journal*, 15(2), 244-258. <https://doi.org/10.1556/063.2024.00305>
46. Telocvikari.sk (2022a). *Pohybová hra na komáre – vyhráva komár s najviac „štípancami“*. Dostupné z: <https://www.telocvikari.sk/pohybova-hra-na-komare-vyhrava-komar-s-najviac-stipcami/>
47. Telocvikari.sk (2022b). *Dve pohybové hry s prvkami inklúzie. Žiak na vozíku na hodine telesnej výchovy*. Dostupné z: <https://www.telocvikari.sk/2-pohybove-hry-s-prvkami-inkluzie-ziak-na-voziku-na-hodine-telesnej-vychovy/>

Summary

Inclusive physical and sports education in science and practice in Slovakia

Dagmar Nemček

The aim of the article was to evaluate the three-year implementation of the objectives of the grant project KEGA No. 051UK-4/2022. By implementing the project and fulfilling its objectives over a period of three years, we have created new models and approaches to the education of students with special educational needs with the aim of increasing the number of actively participating students with disabilities in inclusive physical and sports education classes in mainstream primary and secondary schools. These were summarized in the main publication, the didactic manual entitled "Inclusive physical and sports education: Examples of good practice" for physical and sports education teachers at primary and secondary schools. In total, within the project we published 50 scientific and professional publications, which was reflected in the excellent result of the final defence of the project.

Keywords: Inclusive physical education and sports, final project report, KEGA 051UK-4/2022, students with disabilities.

doc. Mgr. DAGMAR NEMČEK, PhD. – docentka na Katedre špeciálnej pedagogiky sa zaoberá inkluzívnym vzdelávaním v telesnej a športovej výchove, telesnou a športovou výchovou na špeciálnych školách a športom zdravotne postihnutých.